

פרוטוקול מס' 142
מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ד', כ"ד באייר תשכ"ה-26.5.65
בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה - מ. קול - היו"ר
י. ברזילי
ר. הקטין
ד. נצר
ר. צברי
ב. עוזיאל
י. סמילנסקי
א. שאקי
א. רזיאל-נאור

מוזמנים - מר י. שנייד - משנה למנהל משרד
החינוך והתרבות
מר ט. קולק - יו"ר מועצת המנהלים
של מוזיאון ישראל
גב' תדמור - מטעם מוזיאון ישראל
ד"ר כץ - " " "
מר מיכאלי - " " "
מר מאיר - " " "
מר לבנה - " " "

מזכיר הוועדה - מר פ. פלקסר
רשמה - ר. בלוך

סדר-היום - א) שאילתות.
ב) סקירה על מוזיאון ישראל.

סקירה על מוזיאון ישראל:-

היו"ר מ. קול:

אני מקדם בברכה את נציגי הנהלת מוזיאון ישראל.

לפני שבוע ערכנו ביקור במוזיאון, וסוכם בינינו לקיים ישיבה שתוקדש לנושא זה.

כולנו התרשמנו מאד מכל מה שראינו, ונשמע עתה סקירה מרוכזת מאת מר קולק, יו"ר מועצת המנהלים של המוזיאון.

מר ט. קולק:

המחשבה על הקמת המוזיאון הועלתה, לפני יותר מ-10 שנים, בקרב קבוצת אנשים שביניהם היו: מר ג. אגרון ז"ל, פרופ' מאיר ז"ל, מר נוקיס ז"ל, וייבדלו לחיים פרופ' מזר, פרופ' ידין, מר אברהם בירן ואנכי. האמנו כי צריך לקום מוזיאון בירושלים, וזאת מכמה סיבות. ראשית, מוזיאון רוקפלו נלקח מאתנו, ולא היה מקום בו אפשר היה להציג את כל המוצגים היפים והמעניינים שמגלים בארץ בחפירות הארכיאולוגיות.

שנית, בהיותי בארצות-הברית, נוכחתי לדעת כי אוספים גדולים של אמנות העולם עוברים לאט לאט מרכוש הפרט לרכוש הכלל. רשות הכלל קיימת גם בארץ, אך מתברר כי אלינו לא מגיע דבר, כי אין למי לתת. הבניין הישן של "בצלאל" הוא קטן מאד, ואדם אשר אוסף חפצי אמנות בעלי ערך, מתייחס אליהם בכבוד ורוצה כי התמונה החשובה שלו תוצג במוזיאון יפה, ותהא תלויה על קיר נאה, ליד תמונות חשובות אחרות, ולא תונח במחסן. התברר לי, איפוא, כי אם לא נקים מוזיאון, לא יגיעו אלינו חפצי אמנות מהאוספים הפרטיים הללו, אשר יתחסלו תוך 10-15 שנה, וזו גם תשובה לאותם אנשים אשר שאלו מדוע לא דחינו את הקמת המוזיאון ל-15 שנה מאוחר יותר. לו היינו דוחים את הקמת המוזיאון לתקופה זו, היינו מפסידים את הרכוש הזה.

עד עתה כבר קבלנו אוצרות של חפצי אמנות, חלק במתנה וחלק בהשאלה מתמדת, אשר ערכם עולה על הסכומים שהשקענו בהקמת המוזיאון, ואני בטוח שזו התחלה בלבד.

אלה היו, איפוא, שתי הסיבות להקמת המוזיאון. (א) למצוא משכן לממצאים הארכיאולוגיים המתגלים יום יום בארץ, ו-(ב) למשוך לארץ אוצרות של חפצי אמנות אשר הנוער יוכל לראותם כאן, ולהתחנך עליהם, ולא יצטרך לנסוע לחו"ל כדי לבקר במוזיאונים.

התרכזנו במחשבה זו, וב-1956/57

נודמן לנו לקבל תרומה ראשונה ממשלת ארצות-הברית, וכנגד זה תרומה ממשלת-ישראל שנתנה לנו את הקרקע עליה נבנה המוזיאון, והתחייבה להשתתף ב-300 אלף ימי עבודה בהקמת המוזיאון, אשר מעולם לא קבלנו. צריך להוסיף כי הבטחה זו ניתנה לנו בתקופה של חסר עבודה בירושלים וייזום עבודות דחק.

כאשר קבלנו את הכסף הזה, הוצאנו

מכרז. למדנו קצת מהקשיים שנחקלו בהקמת בניין הכנסת ובנייני האומה, וכללנו בין השופטים מומחים מחו"ל, ביניהם מר אברמוביץ אשר עזר גם בבניין הכנסת, ועוד מומחה אשר אונס"קו העמידה לרשותנו. העמדנו כתנאי שהמוזיאון ייבנה בצורה של פביליונים, כדי שנוכל מדי פעם, כשהאוסף מתרחב, להוסיף פביליון, מבלי שהדבר יפגע בשלמות אותם חלקים שכבר הוקמו.

מר ט. קולק: כרגע פתחנו רק את החלק הראשון של הבניין. יש לנו תכניות ברורות להרחבה, אנחנו מתכננים הקמת ביתן אשר ישקף את צרפת מהמאה ה-18, אשר נחרם לנו על ידי הברון אדמונד דה-רוטשילד, על הריהוט, התמונות והבניין. כן אנו מתכננים בניין אשר ישמש גלריה לתמונות ישראליות, ולמטרה זו יש כבר חלק של מימון אשר אספנו בישראל. יש לנו כבר כ-250 אלף ל"י למטרה זו, אבל סכום זה מהווה רק את מחצית הסכום הדרוש להקמת הבניין. הבניין הנוסף שאת הקמתו אנו מתכננים, הוא בניין משולב של אודיטוריום שיכיל 300 מקומות, בו אפשר יהיה להסריט ולהרצות, וספריה גדולה.

להקמת שני הבניינים הראשונים אנחנו מתכוונים לגשת תוך שנה. את הבניין המשולב לאודיטוריום וספריה נקים כאשר יזדמן לנו התורם. בינתיים אנחנו משתמשים, לצרכי ספריה, באחד הביתנים הקיימים, וכשתקום הספריה ביתן זה יתווסף למוזיאון הארכיאולוגי.

המוזיאון קבל דחיפה גדולה בכך שהתורספו אליו היכל הספר, אשר צריך היה לקום בשטח האוניברסיטה, אבל היא סרבה להקימו בקמפוס שלה, ואז הצענו להקימו ליד שטח המוזיאון, וגן האמנות שנחרם על ידי ביילי רוז, ותוכנן על ידי הפסל היפאני נוגוצ'י. תכנון הגן מהווה אחת ההצלחות הגדולות.

נראה היה לנו שעל ידי הקמת המוזיאון, נתרם רבות לירושלים עיר הבירה, גם מבחינה כלכלית, וגם מבחינה מדינית, ואמנם תקוות אלה התגשמו, מעל המשוער, כבר בשבועות הראשונים לפתיחתו של המוזיאון. עד עתה אפשר היה לסיים את הסיור בירושלים במשך יום אחד, ואילו כיום, על ידי כך שבמסגרת הסיור נכלל הביקור במוזיאון, יתווספו בשנה הראשונה כ-100 אלף לינות בבתי-מלון ופנסיונים בירושלים. ואלו מבחינה מדינית, הקימונו נקודת משיכה נוספת לירושלים, גם לאזרחי ישראל אשר יבואו לבקר במוזיאון, וכיום סימן לבירה הוא גם המוזיאון שבתוכה. גם תקווה זו התגשמה במלואה. הרעיון לפתוח את המוזיאון בתערוכת תמונות על התנ"ך מצא הד, ומשך מבקרים רבים. חששנו מאד שמא מוזיאונים גדולים בעולם יסרבו להעמיד לרשותנו את אוצרותיהם החשובים ביותר, בהיות המוזיאון שלנו שוכן 1,5 ק"מ מהגבול אשר מתואר בעולם כגבול מסוכן, אולם החבר שמספר קטן בלבד של מקומות לא הגיב או סרב לבקשתנו. הובטח לנו דבר מסויים מפרג, והוא לא הגיע; פנינו לוותיקן בעניין מסויים, והם לא הגיבו, ואותו דבר נכון לגבי מוזיאון חיפה. כל יתר המוזיאונים אליהם פנינו, נענו, והרי במו עיניכם ראיתם את התערוכה.

עליכם להבין שכל אותם מוזיאונים אשר נענו לבקשתנו הם מוזיאונים לאומיים בארצותיהם, זאת אומרת שיש משמעות מדינית מסויימת לעובדה שנענו לנו. אנו אף הצלחנו להפיץ ידיעות מסביב להקמת המוזיאון, יותר מכפי שתארנו לעצמנו. אחד מידדי בניו-יורק כתב לי כי במשך 4 ימים הופצו בעתונות יותר ידיעות על מוזיאון ישראל, מאשר על מלחמת וייטנאם. בכלל, כאשר התחלתי להתעניין בעניין זה, במיוחד לפני מספר חודשים, נוכחתי לדעת שישנו עולם גדול אשר מתעניין באמנות. בניו-יורק ובלוס-אנג'לס מבקרים בימי ראשון, במוזיאונים, יותר אנשים מאשר בכנסיות. האמנות מתחילה לתפוס, יותר ויותר מקום בעולמנו. אם עתון כמו ה"טיים מגזין", מקדיש 8 דפים בצבע (שזוהי הדפסה יקרה ביותר) דוקא לאמנות, הווה אומר שהוא מקדיש לאמנות יותר מאשר לפוליטיקה, לרפואה, חוק, ספרות ונושאים אחרים, וזה מוכיח מה קהל הקוראים מחפש בעתון. העובדה שמדינת ישראל היא היחידה בין המדינות הצעירות אשר העזה לחשוב על הקמת מוזיאון, והקימה אותו, מצאה הד חיובי רב בצרפת, בשווייץ, בגרמניה, באנגליה, בארצות הסקנדינביות, בארצות-הברית, בקנדה ובכל יתר חלקי העולם המתעניינים בשטח זה.

מר ט. קולק: אקדיש עתה מספר מילים לבעיות שאנו נתקלים בהן. הקמת המוזיאון תעלה לנו - כאשר נגמור את השלב הנוכחי - 19 מיליון ל"י. להשלמת סכום זה חסרים לנו כ-4-5 מיליון ל"י, אך כנגד זה יש לנו הבטחות כספיות אשר פחות או יותר משתוות לסכום זה. הבעיה שאנו נתקלים בה היא כיצד להשיג מימון ביניים לאותם 5 מיליון ל"י, עד אשר נגבה את הכסף שהובטח לנו. מדובר בתקופה של שנה בערך.

בעיה נוספת שאנו נתקלים בה היא בעיית האחזקה. ערכנו תקציב הוצאה של 2 מיליון ל"י לשנה לאחזקה. אני חושב שנעבור בהרבה על הערכה זו. אנו רואים כבר היום כי במקום 35 שומרים נזדקק ל-55, בגלל קהל המבקרים הגדול, ובמקום 30 אנשי נקיון נזדקק ל-40. בסך-הכל יעבדו כ-170 איש בבניין, מהם כ-60 אנשי שמירה, כ-30 אנשי נקיון, כ-5-6 גננים, אנשי הדוכה, מוכרי כרטיסים, מוכרי קטלוגים, עובדים בבית-הקפה, אנשי אדמיניסטרציה, אנשי מעבדות וקורטורים.

אשר להכנסות, אנחנו מקבלים מתקציב המדינה - 400 אלף ל"י. אשר לעיריית ירושלים, אם כי ראש העירייה פוסם שלא פנינו לעיריית ירושלים, וצונו לומר כי פנינו לראש העירייה מספר פעמים - הוא יושב בישיבות אצלנו ותום רבות להקמת המוזיאון - אך היה לו כנראה קשה להביא את בקשתנו בפני העירייה. אדגיש כאן כי עיריית תל-אביב משתתפת ב-80% מאחזקת המוזיאונים הרבים הנמצאים בתחומיה. נוסף על כך תהיה לנו הכנסה ממכירת כרטיסים, קטלוגים, הכנסות קטנות מבית-הקפה, מכירת גלויות וכו', וסכום קטן מתורמים אשר משתתפים באחזקה. אני מעריך כי נעמוד בפני גרעון שנתי של 3/4 מיליון ל"י, ואנו חושבים לכסות גרעון זה בעיקר על ידי ארגון חוג ידידי מוזיאון ישראל גם בארץ וגם בחו"ל. בארץ התחלנו כבר במפעל זה. כל מי שמצטרף לחוג זה, משלם 25 ל"י לשנה, והוא זכאי לכניסה חופשית למוזיאון במשך כל השנה, הוא ובני משפחתו. בכלל, דמי הכניסה למוזיאון אינם גבוהים. תמורת 1,5 ל"י יכול אדם לבקר בכל אגפי המוזיאון, כולל היכל הספר. נוסף על כך אנו נותנים הנחות גדולות לקבוצות נוער, חיילים וקבוצות מאורגנות. אשר לקטלוגים, מעתה יכול המבקר לקבל קטלוג בהשאלה, כנגד פיקדון, תמורת 30 אגורות.

לסיכום רצוני להגיד שהמוזיאון עושה אמנם רושם כמפעל גמור ומושלם, אך אין הדבר כך. אנו מתלבטים עדיין בבעיות רבות. לדוגמא, מתוך סיבות שונות החלטנו לא לגבות דמי כניסה למוזיאון בשבת, אך השגנו את התוצאה ההפוכה מזו שרצינו להשיג. בשבת האחרונה באו 15 אלף איש, והמוזיאון אינו יכול להכיל מספר רב כזה של מבקרים. החלטנו על כך, מהיום והלאה, להכריז על מכירת כרטיסים לשבת במשך כל ימות השבוע, בכל הארץ. כן יש בכוונתנו להשאיר את המוזיאון פתוח, ערב נוסף בשבוע, כדי לאפשר לקהל לבקר בשעות הערב. במשך הזמן יושלם מגוש לפיקניקים. בכוונתנו לעשות הכל כדי לאפשר לקהל רב לבקר במוזיאון, ובעיקר אותם אנשים שטרם ראו מוזיאונים.

היו"ר מ. קול:

רצוני להעלות לפניכם שאלה אשר העסיקה את חברי הוועדה בעת הסיור, ואשר העסיקה גם את העתונות שלנו, והיא, שאלת מקומה של האמנות הפלסטית הישראלית, אמנות הפיסול והציור הישראלי, במוזיאון ישראל.

היו"ר מ. קול:

בין התמונות של גדולי האמנים אשר נתרמו מכל חלקי עולם, ראינו תמונות של 8 אמנים ישראלים. נאמר לנו שוועדה מיוחדת החליטה כי יצירותיהם של אמנים אלה ראיות להימצא בין יצירות גדולי העולם ולייצג את האמנות הישראלית. התעוררה השאלה, האם שני דורות של אמנים ישראלים, שיצירותיהם מצאו מקום במוזיאונים רבים בעולם, לא ראויים לבוא לידי ביטוי במוזיאון שלנו? ברור שיש אסכולות שונות באמנות. יש מי שקרוב יותר לאמנות אבסטרקטית וחושב שזהו הביטוי העליון של האמנות, ויש מי שמעוניין באמנות פיגורטיבית, ואיננו נלהב כל כך לאמנות אבסטרקטית. השאלה היא אם לא היה מקום לתת ייצוג לכל גווני האמנות שלנו במוזיאון.

שאלות אלו נשאלו מעל דפי העתונות, וגם על ידי חברי הוועדה שבקרו במוזיאון. היינו רוצים לשמוע הסברים בעניין זה.

גב' תדמור:
אני אדבר על החלק הארכיאולוגי במוזיאון, ואומר תחילה מילים ספורות על אופי החטיבה הזאת. פנים רבות למוזיאונים, ארכיאולוגיים, אך אנו, אחרי שיקולים רבים, בחרנו להראות במוזיאון הלאומי שלנו את תולדות הארץ מאותה התחלה אשר ידועה לנו - וזה משתווה עם המחקר - ועד סוף התקופות הארכיאולוגיות. תולדות הארץ, תולדות העם שלנו בארץ, ותולדות העמים האחרים אשר ישבו בארץ זו.

מתוך הבחירה הזאת, ומתוך צמצום הריכוז לנושא זה, אנו רואים עצמנו קשורים קשר אמיץ מאד לאספקטים החינוכיים, וכוונת התצוגה עצמה היא לחנך את המבקרים לקשר אמיץ יותר עם המחקר שנעשה בארץ. וכאן אנחנו רואים עצמנו שונים ממוזיאונים שונים בעולם, אשר זקוקים למתווכים ולסוחרים עתיקות לשם קניית הממצאים, בעוד אנו נמצאים במקור, ונוכל מדי פעם להתחדש, ולהציג מוצגים חדשים.

הצורה שאנחנו מתארים לעצמנו את הקשר שלנו לחינוך, היא למעשה בכל דרג. חינוך מבוגרים על ידי עצם ביקורם, פרסומים, הדרכות, שילוב של הדרכה בבתי-הספר על ידי הבאת הילדים אלינו, ויש לנו בזה כבר נסיון מן העבר. היו לנו כיתות עוד בהיותנו מוזיאון של אגף העתיקות. במסגרת הדרכה זו אנחנו רוצים להשתלב בתכנית של נושאים, כגון: נושא על האדם הקדמון, נושא על ירושלים, תולדות הבית הראשון או השני, תרבויות ארץ כנען וכו', לכל הנושאים האלה אנחנו יכולים לתת גם הדרכה חזותית וגם הסבר מתאים. כן מקווים אנו להשתלב באמצעי הסברה ברדיו, ובאמצעים אחרים.

ישנה תכנית של מוזיאון לילדים. הכוונה להביא את הילדים, בחוגים מיוחדים, לפעולה יוצרת בתחומים של מלאכות. אפשר להרחיב את הפעולה גם לקבוצות של חינוך מיוחד, קבוצות עוורים או ילדים נכים אשר באים מטעם אילנשי"ל פולין, ומקבלים הדרכה. אנחנו רוצים שיהיו לנו מוצגים שאפשר יהיה לגעת בהם, דבר אשר עוזר בהרבה לשיתוף ממשי ביצירה עצמה. אנחנו מקווים כי בעקבות הריכוז הגדול של ממצאים, נצליח להחדיר יותר ויותר את התחושה של השתייכותנו לעולם התנ"ך ולכל מה שידוע לנו על העבר.

ד"ר כץ:
אנחנו חילקנו את מוזיאון "בצלאל" למספר מדורים. כמעט חצי משטחו של המוזיאון הוקדש לתשמישי קדושה ואטנולוגיה יהודית. חלק מהמדור לתשמישי קדושה נאלצנו להקדיש לארכיאולוגיה פרסית. בזמן האחרון רכשנו שני אספים חשובים ביותר, ועד אשר יקום ביתן למזרח הרחוק והקרוב, אנחנו מציגים את הארכיאולוגיה הפרסית בתוך הביתן הגדול המוקדש לתשמישי קדושה.

ד"ר כץ: בגלריות של הציור, מוצגות כ-70 תמונות, ביניהן למעלה מ-20 תמונות מהמאות ה-18, 17 ו-16; 17 תמונות מהמאה ה-19, כולל תמונה של ואן-גוך, 2 תמונות של רנואר, 2 תמונות של מונה, ותמונה של בודן, ולמעלה מ-40 תמונות מהמאה ה-20, ביניהן 13 תמונות של ציירים ישראלים בני-זמננו, שמספרם הכולל מגיע ל-31. מבין ציירי 13 הציירים הללו, 3 ציירים מייצגים את הדורות הקודמים, והם: יאנקו, ארדון וזריצקי.

כך ערכנו 3 תערוכות פתחה, מהן אחת מוקדשת לרמברנדט, והיא מכילה 48 רישומים ותחריטים החל באדם וחוה, וכלה ביהודית וראשו של הלופונס, כלומר, התנ"ך בתמונות. התערוכה השניה היא של שאגל וליפשיץ על נושאים תנכ"יים, והתערוכה הגדולה על נושאים תנכ"יים אשר גם היא מתחילה בתמונת אדם וחוה בגן-עדן, של הצייר ברויגל, עד תמונת יהודית וראשו של הלופונס, בנוסף על כך 70 עבודות מ-42 מוזיאונים ואספנים פרטיים.

יש לנו תכנית להצגת תערוכות זמניות של ציירים בינלאומיים וישראלים, תשמישי קדושה, והשלב הבא במסגרת המוזיאון לארכיאולוגיה, הוא פתיחת מוזיאון לילדים בסתיו הבא, בו יבקר, לפי שאנו מקווים, 2000 ילדים מדי שבוע. במוזיאון זה תהיה הדרכה, ויהיה מקום בו יוכלו הילדים לצייר, לפסל ולעסוק בעבודות קומיקה, בהקשר לעבודתם היום יומית בכיתותיהם. כלומר, אם הם לומדים היסטוריה של המזרח, הם יקבלו כאן הרצאות על ארכיאולוגיה ואמנות המזרח, כדי שיוגישו קשר עם החומר שהם לומדים בבית-הספר.

בכוונתנו לפתח פעולות חינוכיות רבות, ביניהן תערוכות נודדות של אוריגינלים ורפרודוקציות.

אנחנו מקיימים סיורים מודרכים במוזיאון, וישנה אפשרות להזמין מראש הדרכה על נושא כלשהו, בתחום המוזיאון. השבוע התחלנו בפעולה משולבת עם האוניברסיטה. שתי קבוצות, מתוכן אחת המורכבת מסטודנטים אשר לומדים ארכיאולוגיה פוסית, יבואו לסיור במוזיאון ולעייין באספים הנמצאים במחסן ואינם מוצגים בויטרינות, ובמחלקה של כתבי-יד מימי-הביניים. המוזיאון, אשר השאיל לנו את כתבי-היד האלה מרשה לנו להשתמש בהם כחומר להדרכה לסטודנטים.

תקוותנו היא כי בזמן הקרוב יוקמו ביתנים נוספים, ביניהם ביתן לאמנות ישראלית, בו נרכז את אמנות הדורות הראשונים של האמנות הישראלית, אף כי נוכחנו לדעת שהשילוב של האמנות הישראלית באמנות הבינלאומית, הצליח מאד, והוכיח את רמת האמנות שלנו.

בגן הפסלים מוצגות 11 יצירות של אמנים ישראלים, ביניהן יצירות של אורלוף, דנציגר, שמי תומרקין, ועוד.

מר ט. קולק: רצוני להשיב לשאלה של היו"ר. אנחנו החלטנו בעינים פקוחות - ולזה ההנהלה אחראית ולא הקורטורים - להציג במוזיאון את התערוכות הבינלאומיות, ולערוך תערוכה של הציור הישראלי בבנייני האומה. ידענו כי בכך נגרום עוול מסויים לציירי ישראל, אבל חשבנו כי קבלת יצירות בהשאלה מ-43 מוזיאונים לאומיים בעולם, זוהי הדרך היחידה להעמיד את המוזיאון שלנו על מפת העולם.

מר ט. קולק: כשעמדה השאלה לפתוח את המוזיאון בתערוכה בינלאומית, שתאפשר לנו להשיג את הרושם הדרוש בעולם, או בתערוכה של הציור הישראלי, החלטנו בדעה צלולה לטובת התערוכה הבינלאומית, תוך הרגשת צער על שלא נוכל לאחסן את הציור הישראלי במוזיאון. אולם, התרומה לארץ בעצם הקמת המוזיאון, שקולה כנגד הצער שגרמנו לציור הישראלי. אשר ליצירות של ציירים ישראלים שנבחרו להיות מוצגות במוזיאון, הללו נבחרו על ידי ועדה שהיתה מורכבת ממנהל המשכן לאמנות בעין-חרוד; מנהל המוזיאון בחיפה; מנהל המוזיאון בתל-אביב, אשר לא השתתף משום שנעדר מהארץ; נציג ממשרד החינוך; נציג ממוזיאון "בצלאל", וד"ר סנדברג מהולנד. דומני שמן הבאוי לתת חפשי לאנשי מקצוע, אשר התחנכו שנים על האמנות, להרכיב תערוכה כפי שהם מוצאים לנכון.

כך נראה לי כי העניין כולו הוא קצת מחוץ לקונטקסט, משום שהארכיאולוגיה כולה היא יהודית, תשמישי הקדושה הם חפצים יהודיים, האטנוגורפיה היא יהודית, ותלק גדול מהפיסול והציור שהובא מחו"ל הוא יהודי, אם גם איננו ישראלי. צריך לראות את הדברים כמכלול אחד, ולא דוקא את העובדה שמספר ציירים ישראלים אינם מיוצגים. מנהלי המוזיאונים הרבים אשר בקרו בעת הפתיחה, התרשמו דוקא מהעובדה שאין המוזיאון שלנו פרובינציאלי, אלא בעל רמה בינלאומית, ודבר זה התבטא בעתונות העולם. עובדה זו שהמוזיאון שלנו רכש לעצמו שם של מוזיאון בעל רמה ולא מוזיאון פרובינציאלי, אפשרה לנו לרכוש דברים רבים. בארץ אין אספים, ואם אנו מקווים ומצפים להקים מוזיאון רציני, אנו תלויים בשם הטוב שייצא לו בקרב אספנים ומוזיאונים בעולם כולו.

ר. הקטיין: בתחילת דברי רצוני לומר כי גם אם הביקור שלנו במוזיאון, היה ביקור חטוף בלבד, היה בו כדי להשאיר רושם כביר. זהו מפעל ואני למקום בו הוקם, וראוי לעם ישראל ולמדינת ישראל.

עתה רצוני לשאול מספר שאלות. באחד העתונים התפרסמה כתבה לפיה לא עלה בידו של מתכנן גן הפסלים לבצע את התכנית לפי המגמה שקבע לעצמו, בגלל האדם שהיה הגורם החומרי להקמת הגן הזה. מה אמת בדבר?

היה בדעתי לשאול באיזו מידה יערוך המוזיאון תערוכות נודדות בהן יציג את אותם דברי האמנות אשר לא כל מוזיאון יכול להרשות לעצמו להשיג, אך ניתנה כבר תשובה שהדבר ייעשה, ואני מעריכה זאת מאד, כי המוזיאון צריך להיות - כהגדרת מר קולק - לעם. אנחנו מעוניינים לחנך את העם לאמנות, ומשום כך מעסיקה אותי הבעיה באיזו מידה יהיו התנאים האובייקטיביים הקשורים במוזיאון, כגון שעות ביקור, דמי כניסה וכו', מתאימים להמוני העם?

מר ט. קולק: עד עתה היה המוזיאון פתוח פעמיים בשבוע עד שעה 22:00. אנחנו מוסיפים ערב נוסף בו יהיה המוזיאון פתוח עד אותה שעה. כך יהיה המוזיאון פתוח בשבתות בין השעות 10.00 - 14.00.

ר. הקטיין: בהקשר זה רצוני להעיר כי כדי לשרת את המבקרים, צריך לאפשר להם להשתמש בהסברה מתאימה. לא תמיד נערך הביקור בקבוצות ובלווית מדריך, ומשום כך, אהסברים ליד המוצגים, צריכים להיות יותר מפורטים.

מר ט. קולק: ההסברים הללו עדיין לא מושלמים. הם יושלמו במשך הזמן. כך אנו פותרים את בעיית ההסברה על ידי כך שאנחנו נותנים קטלוגים בהשאלה, ובעתיד ננהיג הדרכה מיכנית. כלומר, אפשר יהיה להרים טלפון, ללחוץ על כפתור, ולקבל הסבר לכל מוצג, ובכל שפה שתחבקש.

7. הקטין:

לי נראה כי מעל לכל חשוב שתינתן הסברה בעל-פה, ועל טיב הסברה זו צריך לתת את הדעת. הזדמנתי במוזיאון בבריית-המועצות, והתרשמתי מאד מההסבר שניתן. ביחס לכל תמונה הוסבר הרקע ההיסטורי והאמנותי שלה, והמבקר קבל מושג מיהו הצייר, באיזו תקופה נוצרה היצירה, ועל איזה רקע. חשוב על כך, שהמדריכים יהיו מודרכים היטב, כיצד להדריך, וכיצד להסביר.

האם מוזיאון ישראל יעמוד בקשר עם מוזיאונים אחרים בארץ, וישאיל להם מאוצרותיו? הייתי רוצה לדעת מאיזה מקורות קבלנו את המימון להקמת המוזיאון? כיצד אתם חושבים לכסות את הגרעון של 3/4 מיליון ל"י, אשר כבר נראה לעיניך? אשר לאופי ניהול המוזיאון, קראתי בעתון כי ישנה הנהלת גג, וכך הנהלה נפרדת לכל אגף ואגף. האם הנהלה זו עוסקת גם בצד החומרי, או רק בצד האמנותי?

8. ברונילי:

גם אני רואה לעצמי חובה לומר בפתח דברי כי זהו מפעל אדיר וחשוב ביותר. מן קולק הדגיש כאן את הצד המדיני והכלכלי שבהקמת המוזיאון, אבל לי נראה שהצד התרבותי עולה בהרבה על שתי הנקודות האלה.

ברור לי שהקו הוא לשלב את העתיק עם החדיש, את האוניברסלי עם הלאומי. אין ויכוח בינינו על כך שכוחו של המוזיאון ברמתו. אם יהיה ויכוח כזה, אזי אצל מומחים הויכוח יהיה איך לקבוע את הפרופורציות, ואילו אצל חובבים הויכוח יהיה על תחושת הפרופורציות, ובעניין זה צריך לקבל ברוח טובה גם ביקורת של חובבים, וכך אני מבקש לראות את הדברים שאשמיע.

ראשית, מקוננת בלבי דאגה, אשר היא אולי גם דאגתכם. טבעי הדבר שפתיחת המוזיאון היתה בנויה על מאמץ עליון שנתן מבחינה מסוימת תפוגת שיא מורכבת ממוצגים שהחקבלו בהשאלה מכל העולם. קיימת, איפוא, עתה, סכנה של נסיגה מהשיא. בעוד חודש יוחזרו הרבה מהמוצגים למקומותיהם. מה אתם חושבים לעשות כדי לשמור על כוח האטרקציה שהמוזיאון הזה עדיין זקוק לו, גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ, אחרי שהמוצגים האלה יוחזרו למקומותיהם?

עתה, לעניין שני. אפשר כמובן לומר, כפי שאמר מן קולק, כי אם לעשות סיכום כולל, אזי הצד היהודי והישראלי מיוצג בכוח רב במוזיאון. ארכיאולוגיה יהודית, היכל הספור, ערכי הדת היהודיים, הפולחן, הלבוש והמסורה, כל זה מיוצג בכוח רב. אולם בכל זאת רצוני להעמיד אתכם על מספר דברים אשר נראה לי שאפשר היה להשיגם, וכדאי אולי להקדיש לזה תשומת לב.

ידוע לי שרבים מהעולים הביאו אתם אספנים רבים של ציורים יהודיים ממזרח אירופה שאינם אולי ציורים בעלי שם עולם, אבל גם ביניהם יש ממיטב היצירות, - ציורים ידועים כמו גוטליב, מינקובסקי ועוד - ואשר אפשר היה להשיגם בתנאים סבירים מאד, לו גילו אותם. נדמה לי שאסף כזה של אמנים יהודיים, לא יהיה עוד, וראוי למיטב היצירה הזאת למצוא מקומה במוזיאון הזה אשר הוקם, ולאן דוקא לפי הקריטריון שקבעתם, לפיו תמונה של זריצקי תלויה ליד תמונה של מקביל לו בעולם בוגע זה, ותמונה של ארדון ליד תמונה של מקביל לו, אלא כנכס אמנותי אשר שייך להיסטוריה חשובה בתולדות האמנות של עם ישראל.

י. ברזילי: האם יש תקווה שהתערוכה של שאגל וליפשיץ תישאר ברוציפנות במוזיאון?
האם אפשר להגיע לכך שהפינה היהודית האוניברסלית של בני דורנו תישאר עוד מספר חודשים במוזיאון, ואם תוחזרנה התמונות הללו, האם תבאנה אחרות במקומן?

שאלתי הבאה נוגעת לבעיית הציור הישראלי. יש בארץ ציירים, אולי לא מהגדולים ביותר, אבל גם הם בעלי דמה, שהתמחו בוישומים תנכ"יים, מגילות וגם ציורי שמן, וציוריהם צריכים להגיע בעתיד למוזיאון.

אשר להכנסה מקטלוגים, מחירם אמנם איננו גבוה, אבל מתברר שקהל המבקרים מרבה לקנותם. אני בטוח שאם תוציאו חוברת רחבה מאד, על ארכיאולוגיה בלבד, שתעלה כ-10 ל"י, ירבו לרכוש אותה, וזה יתן לכם תוספת הכנסות. או למשל, שיקופיות. כן ראוי להוציא קטלוג הרבה יותר פופולארי, שמחירו יהיה נמוך יותר.

מר ט. קולק: הוצאנו קטלוג כזה מודפס על מולטיליד, אשר יצא גם בשפה הערבית, והוא עולה חצי לירה בלבד.

ב. עוזיאל: גם אני רוצה להביע, בפתח דברי, את רחשי לבי מרגעי פתיחת המוזיאון. היחה לי התרוממות נפש, באותו מעמד, אשר מזמן לא ידענו כמות, והיא התגברה בעת הביקור במוזיאון עצמו. נזכרתי באותם רגעים במעמד הנחת אבן הפינה לאוניברסיטה העברית. אני בטוח שההתלהבות היחה כללית, ואחזה גם ביהודים שבאו מחו"ל, ודבר זה יתן פרי.

עתה, מספר שאלות. לא ברור לי עדיין מי הוא בעל הבית של המוזיאון. לי נראה כי הבעלות על המפעל הזה צריכה להיות בידי משרד החינוך והתרבות. בהקשר זה רצוני לשאול מי ממנה את ההנהלה האמנותית והמדעית?

אני עובר לבעיה שניה. לא קראתי את החוק הנוגע לדברי אמנות וארכיאולוגיה, אבל אני מתאר לי שיש בו איסור לגבי הוצאת חפצים לחו"ל, לי נראה שצריך יהיה להשלים עכשיו את החוק גם בקשר להזרמת החפצים האמנותיים למוזיאון, ולאסור הוצאת חפצים אמנותיים שונים, כולל חפצים אטנוגרפיים יהודיים, גם אם הם נמצאים בידי פרטיות. בהקשר זה רצוני לשאול אם קבוצת לעצמכם קו מסויים בעניין האטנוגרפיה היהודית? ראיתי במוזיאון אסף של בגדים יהודיים של עדות שונות. מאידך, ישנו בתל-אביב מוזיאון המשקף תרבויות של עדות שונות. הייתי מעדיף שכל זה מתרכז בירושלים הבירה. מהו, איפוא, הקו שלכם בעניין זה, צנטרליזציה, או דה-צנטרליזציה? ואגב אורחה, הערה, האם אתם נותנים עובדות נגד המוצגים היקרים שאתם מקבלים מחו"ל?

מר ט. קולק: המוצגים מבוטחים באפן מסחרי.

ב. עוזיאל: ליד מלון "הולי-לנד" ישנה קונסטרוקציה של בית-המקדש, שנעשתה על ידי יהודי שהקדיש עצמו לדבר. האם לא כדאי להעביר גם את זה לגן האמנות?

מר ט. קולק: הדגם הזה בנוי כך שאי אפשר להעבירו.

ב. עוזיאל: לאחרונה, מספר מלים בעניין האבסטרוקציה. אני מאלה אשר חושבים שהשלטונות, ואפילו נבחרים העם, אינם יכולים להתערב בדיקטט האמנותי, אולם בכל זאת עמדתי תוהה לפני התמונות האלה. נראה היה שאף נתנה עדיפות לציורים האלה, ועדיפות זו יש לבקר.

ב. עוזיאל:

היתה שם תמונה, אשר כללה 5 כתמים,

בצבעים שונים, לא שווים בגודלם.

מה יגידו לנוער כאשר יביאו אותן לראות את התמונות האלה?
אני מתחבט בשתי השאלות האלה, כיצד יסבירו את פשר התמונות
האלה לנוער, ומדוע נתנה עדיפות דוקא לתמונות אלה.

א. רוזיאל-נאור:

רצוני לשאול מספר שאלות על מדיניות

המוזיאון - מדיניות הפתיחה, הרכישה

והתצוגה. אני מבינה שהשאיפה להגיע לתערוכת שיא בעת

הפתיחה, היא שאיפה ראויה לכל הכבוד וההוקרה, אולם יחד עם

זאת לא מובן לי אם התערוכה של ציירי ישראל נערכה בבנייני

האומה מתוך שאלה של תפוושה, או מתוך גישה של תפישה מסויימת?

מר ט. קולק:

הסברתי זאת.

א. רוזיאל-נאור:

גם לאחר ההסבר ששמעתי, לא נחה דעתי.

האם אנחנו נמצאים, מבחינה אמנותית,

בשפל מדרגה כזה שחלילה אסור שיראו מה יוצרים אצלנו?

ברור שבאמנות יש מגמות שונות ואסכולות

שונות, ואדם כמוני לא יבוא לחוות דעה מה להציג ומה לא להציג,

אבל ישנם ציירים שבני אדם קולטים אותם, וישנן שיטות אמנותיות

שרבים אינם מבינים אותן עדיין. מהי המדיניות הזאת שמכל

הציור והפיסול שנוצר בארץ במשך שני דורות, לא מצאו יצירות

שאפשר להציגן במוזיאון, מה עוד שבין אלה ישנם אמנים אשר

את יצירותיהם רוכשים ומציגים בחו"ל, ומעמדם בין בני גילם

בדורם איננו נחות. מדוע מצאו לנכון לעשות זאת כך? אם זו

שאלה של תפוושה, חושבתני שצריך היה להסביר זאת לקהל הרחב,

גם לקהל האמנים וגם לציבור עצמו; צריך היה לומר שאנחנו עושים

זאת משום שהמוזיאון איננו יכול להכיל הכל, ובמצב כזה עדיפה

תערוכה גדולה של מוצגים שיובאו ממוזיאונים שונים בחו"ל, ואשר

תעלה את המוזיאון שלנו לרמה גבוהה. אם אין זו שאלה של תפוושה,

אלא שאלה של תפישה, אני שוב מבקשת לקבל הסבר, האם אנחנו כל

כך עלובים שאין לנו מה להראות, ואם יואו, לא ירצו לבוא,

ולא ירצו לתרום עוד דבר למוזיאון? האם כדי להיות בינלאומי,

צריך לחדול להיות לאומי, במובן זה של ייצוג היצירות שהלאום

הזה יוצר? יש דור צעיר של אמנים בארץ, האם על ידי הגישה

הזאת איננו עשויים לגרום להם מפת נפש ואכזבה רבה? ואינני

מצדדת באסכולה זו או אחרת, כי אינני יודעת הרבה על כך.

האם יש מדיניות של וכישה? האם רוכשים

את מה שאפשר לרכוש ברגע זה מבחינת האמצעים, או בוחרים וישנה

העדפה? ואם כן - מהו הקו, לפי מה נקבעים הדברים?

אשר למדיניות התצוגה, אני רוצה להביא

לדוגמא את גן הפסלים. המוצג הראשון שהציבו, ודאי מתוך

שיקולים אמנותיים ומתוך ידע רב של אלה אשר בחרו בו, עושה

רושם מבין מאד על אדם פשוט אשר נתקל בו. הוא איננו יודע

מה רוצים ממנו, מדוע דוקא הדמות הענקית והחבדה הזאת? יכול

להיות שזה מבטא את כל הגעגועים והשאיפות, אבל לגבי המבקר

הרגיל, היה הרבה יותר נעים, לו בפתח הגן היו מציבים מוצג

הרבה יותר מובן, ולא יצירה כזאת אשר גורמת מבוכה. רצוני

לקבל הסברים לדברי אלה.

מהי מידת שיתוף הפעולה בין מוזיאון

ישראל לבין מוסדות אמנות אחרים בארץ? האם מוזיאון ישראל

יתן בהשאלה מוצגים למוזיאונים אחרים בארץ? האם יהיה שיתוף

פעולה עם ההנהלה האמנותית של כל מוסד ומוסד?

א. רזיאל-נאור:

חה"כ ברזילי שאל בנוגע לציירים יהודיים וציורים על נושאים יהודיים. האם יש כוונה לרכוש את היצירות האלה, ואיך עושים זאת?

לשאלת ההדרכה. בעת ביקורנו במוזיאון, קרתה לנו תקלה מאד לא נעימה, וראוי לתח את הדעת עליה. אדם העוסק בתפקיד כזה, ולו שומר הסף בלבד, חייב לדעת שהוא עומד בפתחו של היכל אמנות, והקהל שבא לשם ראוי לכל הכבוד. ואם אדם כזה מרשה לעצמו לפגוע פגיעה חמורה מאד בכל אדם אשר בא לבקר, כל שכן בנבחר הציבור, ראוי מאד שיינתן הסבר מתאים בעניין זה לסדרנים ולשומרים.

אשר לטיב ההדרכה המקצועית האמנותית, יש לי מספר שאלות. ביום הפתיחה שאלתי את המדריכה, משהו שלא היה ברור לי בנוגע לאחד הגובלנים, והיא ענתה בפשטות שאיננה יודעת. רצוני לדעת אם במשך הזמן תדע, כי גם בעת הביקור השני לא היתה לי הרגשה שנוסף הרבה על מה שלא היה ידוע קודם. הייתי רוצה לדעת איך מלמדים את המדריכים להסביר לקהל המבקרים את מהות המוצגים השונים, והאם המדריכים האלה הם תלמידי אמנות?

אשר לתערוכת התנ"ך, זוהי כמובן תערוכה מרשימה מאד, אבל נדמה לי שהיא מעמידה את התנ"ך לא בחפישה יהודית מוחלטת, ופה ושם ישנם מוטיבים נוצריים. אינני באה לחוות דעתי אם אני בעד זה או נגד זה, אבל רצוני לשאול מדוע אין עוד ציורים שיציגו את התנ"ך בחפישה אחרת, יהודית יותר. (י. ברזילי: אין). אינני יודעת אם אין, ואם המלה הזאת אשב נזוקה לחלל היא סוף פסוק וקובעת. אינני יודעת אם אותם ציירים שציירו את התנ"ך בחפישה אחרת, הם ברמה שמאפשרת להם לבוא בקהל זה, או לא, אבל רצוני קודם כל לדעת אם יש ציירים כאלה. ואם יש, אני מבקשת לדעת אם תהיינה תערוכות כאלה, כי אני חושבת שצריך להראות את התנ"ך גם בצורה אחרת.

אשר להיכל הספר, חושבתני שאין קנה-מידה להערכת חשיבות ערכו החינוכי והלאומי, וההשפעה המקווה על הדור. בקדתי בהיכל הספר ביום העצמאות ובל"ג בעמר, והתעכבתי ליד המוצגים מימי בר-כוכבא. אני חושבת שהסנדל הקטן, או קרע הטלית, או ראש חץ שהוצגו שם, הם ההמחשה היפה ביותר להיסטוריה שלנו.

י. סמילנסקי:

יש לי רושם שחברי הוועדה פלשו לתחום שאינו מתחומי הוועדה. אין בינינו מבקר אמנותי, וגם היוחנו שליחי הציבור, איננו עושה אותנו מבינים יותר לחרוץ דעה מה פסול ומה לא, ויש לי רושם שהתעטפות באיצטלה לא לנו, איננה טובה. יש משהו מדאיג בעובדה שלקחנו לנו סמכות להגיד איזה ציור טוב, ואיזה רע, איזו ספרות טובה, ואיזו לא. אלה אשר בקרו כאן את האמנות האבסטרקטית, דברו בחזקת ביקורת ושאלות, ולא הייתי רוצה שמישהו מאנשי המוזיאון יתרשם בכך, כאילו יש לנו דעה על קו זה או אחר או על אסכולה זו או אחרת באמנות. לנו יש חזקה מסויימת וסמכות מסויימת, ויש דברים שאנחנו פולשים לתחומם, בלא שתאיה לנו זכות לכך, ויש לנו דוגמאות מחרידות לתופעה זו.

אין לנו זכות לדבר על הנושאים האלה, -
אולי כאנשים פרטיים - בוועדה זו, ולא
באפן רשמי. מוסד אמנותי איננו עתון ערב אשר צריך לשאת חן
בעיני כל אחד, ואיננו מפלגה פוליטית שצריכה להשיג רוב ומיעוט.
וכבר היו בעולם דוגמאות למכביר שדברים אשר נודפו על ידי רבים,
הוחזרו אחר כך למקום של כבוד.

לפני זמן מועט בקרתי עם המשלחת
הפרלמנטרית באירלנד. אחד האנשים הגדולים של אותה ארץ היה
הסופר ג'יימס ג'ויס, והוא נודף על ידי אותה מדינה וברח
ממנה. ספריו לא נתנו לקריאה, אם מטעמי דת וטעמים אחרים,
והיום את מחזירי את ספריו, ומפארים את שמו, ולו גם מבחינת
מוצג לתיירות. אני מבקש לשים לב לדבר זה. אל לנו להפליג
בדברים, כי יכול להיות שאחר כך מ'שהו מהנוכחים יגיד: בכנסת
אמרו כך וכך. אין לנו סמכות לזה.

מישהו דבר כאן על תמונות בלתי
מובנות. אני מייפץ לך לבקר במוזיאון רובינשטיין בתל-אביב,
בתערוכה המוצגת שם כרגע, ותירגע מאד. זוהי שפה מיוחדת
שאמנים מצסים לדבר בה. יתכן שזוהי אופנה חולפת, יתכן
שזו אמנות רחוקה ואות, אבל את השפה הזאת העם לומד מתוך
ראות בה. כאשר תעברו בגן האמנות עוד פעם ועוד פעם, תלמדו
את השפה הזאת.

אני חוזר ואומר - אל נגלוש לתחומים
שאינם בסמכותנו. מוטב שניזהר. אל נהפוך את הויכוח הזה
להפגנת דעה, משום שאין לנו סמכות לכך.

וצוני לעבור עתה להערה אחת ביחס
לפתיחת המוזיאון, וכורנתי ביחס לציור הישראלי. אני מבין
את כל הנימוקים שגרמו להנהלה לעשות את מה שעשתה, ואף
על פי כן לא טוב היה לשלחו חלק מאמני ישראל לבנייני
האומה. הייתי מוותר על חלק מהמוציגים לשעת הפתיחה, ולא
הייתי דוחה אותם, כי האמנות הזאת היא פני הארץ שלנו.
יכול להיות שזאת אמנות נמוכה, אבל גם אנחנו כאלה, וכאשר
באים אנשים מבחוץ הם באים לראות את המיוחד לארץ הזאת,
ולא את הדומה שישנו בכל העולם. אנחנו צריכים את זה
להשוואה עצמית וללימוד עצמי, אבל אלה הציירים והאמנים
שישנם אצלנו, והם צריכים את התצוגה הזאת, משום שזה ביחס,
מובן, לא כל אחד ואחד, לא בלי העדפה על ידי האנשים
המבינים בדבר, ואפשר גם להתווכח אתם, אבל לתת להם את
האפשרות.

אני חושב שבמוזיאון ישראל צריך
להיות מקום נרחב לקלוט את האמנות הישראלית הזאת, כי
גם אלה אשר באים מבחוץ, שואלים קודם כל עליך, איך אתה
נראה, מה אתה עושה. העובדה ששאגל גדול, ופיקאסו גדול,
ורמברנדט שלא היה יהודי וצייר את התנ"ך בגדולה כזאת - הדברים
האלה אינם בחזקת חידוש. אבל יש לא מעט ציירים ישראליים
שאינם יושבים בארץ, ועושים עבודתם בחו"ל, וחובה עלינו
לקשור אותם לארץ. אם יינתן לאמן ישראלי אשר יושב זמן
רב בפריס או במקום אחר, אפשרות להציג כאן את יצירותיו,
בתערוכת יחיד או בצורה אחרת, הוא יקשור עצמו לישראל.
הוא יבוא הנה מדי פעם. זה יהיה נמל החוף שלו. וחשוב
מאד שדבר זה ייעשה דוקא באיצטלה של מוזיאון ישראל.

ד. נצח:

לפי גיל המוזיאון, אפשר להגיד
שאין לדבר על הרך הנולד, אבל
אין המוזיאון בבחינת רך, אלא בבחינת נולד. בבת אחת
קם מפעל גדול, ועל כך אנחנו, לדעתי, מקמצים מדי במלים.
גם מר קולק בדבריו, עמד במלים מצומצמות מדי על מקומו
של המוזיאון.

ד. נצו: מי שעומד בכניסה למוזיאון, ורואה משם את כל הקטע של נוף ירושלים, יכול להעריך מה נוסף לירושלים הזן מבחינה כלכלית, הזן מבחינה פוליטית וצבאית, ואני בטוחה שהאנשים אשר נתנו מיטב כוחם ומרצם, מר קולק ועוזריו, ימצאו גם הלאה את הדרך כיצד לפעול ולהתגבר על המכשולים.

אני מעריכה מאד את העובדה שהקמת המוזיאון תאפשר ליהודים, בעלי אספים שונים, לתרום את אספיהם למוזיאון. אני מאמינה שעל ידי פתיחת המוזיאון, נפתחה דרך לאנשים שיצאו למסור את אספיהם, על מנת שהאוצרות האלה יתוכזרו בירושלים הבירה.

חה"כ הקטיף דבורה בהתרגשות על טיב ההסברה במוזיאון בברית-המועצות. גם אני בקרתי שם, ומאד לא הייתי רוצה שאצלנו תינתן הסברה דומה. צריכה להינתן הסברה לא מגמתית.

שאלו כאן מהי המדיניות של המוזיאון. אני הייתי אומרת שתפקיד המוזיאון הוא תפקיד חברתי, אסתטי, אמנותי, והוא הוקם על מנת להרחיב דעת ועיף. הבעיה היא שאנחנו לא יודעים לראות, ואחד מתפקידיו של המוזיאון הוא לחנך לראיה, - כך אני רואה את תפקידו של כל מוזיאון - ואז נדע גם ליהנות. אבל קודם כל לראות נכונה.

בהקשר זה מעניינת אותי השאלה מנין תקחו מדריכים, מיהם המדריכים, ומה טיב ההדרכה וההשכלה שהם מקבלים? קטלוג הוא דבר חשוב, אבל הדבר העיקרי במוזיאון כזה הם המדריכים, וכיצד הם מסבירים. אשר לדמי הכניסה, איננה חושבת שהם יקרים. זהו מחיר עממי לדעתי, ואיך לערוך עליה.

לסיום איך לי אלא לאחל ולברך את האנשים העוסקים בדבר, שימשיכו לנהל את המוזיאון, ושיהיו להם כוחות לעמוד בפני חביעות שונות של הציבוריות שלנו, כדי לשמור על המיוחד שבמוזיאון.

ו. צברי: לי, כתושבת ירושלים, הוסיפה הקמת המוזיאון תחושה מיוחדת. אני חשה שירושלים נעשתה חשובה יותר, נוסף לה תכן פנימי, והתפעלתי מכל מה שראיתי במוזיאון בעת ביקורי. כפי שאמר חה"כ סמילנסקי, אינני באה לערוך כאן ביקורת על התמונות המוצגות במוזיאון, ואינני באה לחוות דעה מה מתאים ומה איננו מתאים להיות מוצג שם. אני מתארת לי שהממונים על כך דואגים לכל הפרטים הללו. אני רוצה לשאול מספר שאלות, ולהעיר הערות.

אני מקווה כי המוזיאון הזה ייחפך לבית אולפנא ללימוד נושאים שונים באמנות ובתרבות. כך הייתי מבקשת שליד כל מוצג יינתן הסבר יותר מפורט. כמו-כן יש לדאוג למקום בו יוכלו לנרש וגם לאכול, כדי שאפשר יהיה לשהות במוזיאון מספר שעות.

מר ט. קולק: ישנה במקום מסעדה ל-300-400 איש. כיום היא מספקת משקאות קלים בלבד, אך מה-15 ביוני היא תהיה מצויינת בשלמות.

ו. צברי: אחד הדברים שהפריעו לי במוזיאון היו המדרגות הרבות המקשות על ההליכה.

ר. צברי: אשר לתשמישי הקדושה המוצגים במוזיאון,
לא ברור לי מדוע בחרו במוצגים היפים
ביותר. התשמישים העממיים, הפשוטים, לא הוצגו שם במידה
מספקת.

לסיכום רצוני להביע תודתי לכל אלה
אשר הקימו את המפעל הגדול והנהדר הזה בירושלים. תחזקנה
ידיהם. הם תרמו נכס לירושלים למדינה כולה, ואנו צריכים
לעזור לכך שנכס זה ישמש את העם כולו.

היו"ר מ. קול:
רצוני להעלות לפניכם שאלה אשר
נשאלה על ידי אורחים שהשתתפו
בפתחית המוזיאון. בארץ זו היו תקופות שונות שהן חשובות
לא רק ליהודים, כי אם גם לנצרות. האם יש מחשבה, לשקף
בעתיד במוזיאון הזה גם תרבות נוצרית?

ב. עוזיאל:
לדברי הה"כ סמילנסקי רצוני להעיר
כי בפתח דברי הדבשתי שאפילו
נבחרו העם אינם יכולים להתערב בענייני אמנות. אני מקבל
את כל דברי הה"כ סמילנסקי, וטוב שנאמרו, אבל אין הם
מתיחסים לדברי. אני העירותי ביחס לאמנות האבסטרקטית,
כי היא איננה מיוצגת ביחס מתאים בהשוואה עם האמנות שלנו,
ושנית, שאלתי ימח יסבירו לנוער, כאשר ישאלו מה פירושן
של התמונות האלה.

מר ט. קולק:
אני מודה לכם בעד חרוה הטובה
ששררה בויכוח זה, ובעד התשבחות.
אני הייתי רוצה שתחיה לכם, ולכל הציבור בישראל, סבלנות
במשך מספר חודשים נוסף, ואז חרבה דברים אשר חוזקו כאן
יבואו על תיקונם. יש דברים רבים שאפשר יהיה לתקנם רק
אחרי תקופת החרצה, ופה ושם גם אז נמשיך לעשות שגיאות,
כי אין מנוס מכך, אך אם הציבור ילווה כל זאת ברוח טובה
ובחבונה, נגיע לכל הדברים הדרושים.

אני מודה לחה"כ צברי שלא הזכירה
את התקרית שקרתה לה בעת ביקורה של ועדת החינוך במוזיאון.
לאור תקרית זו החלטנו מעתה ואילך לא לאפשר ביקורים לפני
שעה 10.00 בבקר, שחיא שעת פתיחת המוזיאון. יקרו ודאי
עוד מקרים כאלה, ונלמד מהם כיצד לנחוג בעתיד.

אבקש את גב' תדמור להשיב בעניין
ההדרכה.

גב' תדמור:
הדרכה המדריכים נעשתה אצלנו כמעולת
חירום, ועל כן קרה שמדריכה לא
ידעה להשיב על שאלה שנשאלה. הינכנו את המדריכים בקורס
מזורז, תוך הימים הנוערים ביותר של העבודה, כדי שיהיה
לנו צוות שיעמוד לרשותנו כבר מפתחת המוזיאון. וככל
שמעולת החסברה חיתה מקוצרת, כך הידיעות מקוצרות. ידענו
זאת מראש, והצוות קבל מאתנו הנחיות לומר דברים קצרים
וברורים. במשך הזמן יהיו לנו קורסים נוספים, וניחלץ
כולנו למעולת החסברה, כל אחד בשטחו הוא.

ד"ר כץ:
עמדה לפנינו הבעיה כיצד לספק
חסברה במספר שפות. יש לנו כיום
מדריכים ל-8 שפות. נוסף לזה ישנו ספרון קטן שיש בו
חסברים על המוצגים התמידיים והזמניים.

אנחנו מנסים לחדריך את השומרים
כיצד לחנך את הקהל, כי זו בעיה בפני עצמה. מחקיים, אימא,
גם קורס מיוחד לשומרים.

השאלות העיקריות שנשאלו נוגעות לצורת ההנהלה, מקורות הכספים, והבעלות. אשר לשאלתו של היו"ר, אנחנו גם היום מציגים מוצגים נוצריים ומוסלמיים בחלק הארכיאולוגי, בצורה די רחבה. גם בתערוכת האמנות מוצגים נושאים נוצריים. בדרך כלל לא נימנע מהציג מוצגים נוצריים ומוסלמיים במוזיאון, אנחנו ראינו בעובדה שגדולי האמנים בעולם, בכל התקופות, שאבו את עיקר האינספירציה שלהם מהתנ"ך, מחמאה לירושלים, ואת היצירות האלה הבאנו לכאן. באותן תקופות לא היו ציירים ופסלים יהודיים, ועל כן אי אפשר היה להביא יצירות כאלה. הוספנו לתערוכה זו את תערוכת שאגל וליפשיץ, כי רצינו לתת גם ביטוי לציירים יהודיים בני-זמננו. נוסף לזה מיוצגים שם גם ציירים ישראלים כליברמן ואחרים.

היה לנו פעם ויכוח ביחס לשמו של המוזיאון. החלטנו כי המוזיאון לא ייקרא על שם ביילי רוז או ברונפמן, אלא מוזיאון ישראל, ועלינו להישמר מכך שהוא ייפך למוזיאון יהודי, כי אז אף אחד לא יתרום לנו אסף של אמנות מסוג אחר. בכוונתנו להדגיש במוזיאון זה את הנושא היהודי בכל הצורות, ואת הנושא התנכ"י, וכך הדבר לגבי רכישות. עשינו מאמצים על אנשיים כדי לרכוש את צלחות בית-הכנסת מקהיר, ועוד מוצגים יהודיים, ואנו מעדיפים רכישות אלה על פני רכישות אחרות, אבל איננו יכולים להסתגר במסגרת אמנות זו בלבד.

אשר לתקציב, מתוך 19 מיליון ל"י שהיו דרושים להקמת המוזיאון, ואשר מהם יש לנו 14 מיליון, קבלנו כ-1 מיליון מהארץ. כל היתר נאסף בחו"ל. לא היינו מקבלים אף פרוטה אחת בחו"ל לו זה היה מוזיאון ממלכתי, ואסור שהמוזיאון הזה יהיה בבעלות של שר החינוך והתרבות, ולא חשוב מי יהיה האיש שיהיה בתפקיד זה. לא הייתי רוצה שחברי הכנסת יכריעו מה יוצג או מה לא יוצג במוזיאון. אולם קל לתאר איזה שאילתות היו באות מצד חברי הכנסת, אודות תמונה זו או אחרת, לו המוזיאון היה בבעלות הממשלה. בכך היינו מפסידים את עולנו, ואני מזהיר מפני מצב כזה.

אשר להנהלת המוזיאון, לפני מספר שנים הצענו לשר החינוך והתרבות שיקבע הנהלה זמנית. ואמנם נקבעה ועדה בראשותו של השופט ויתקון שקבעה את הרכב ההנהלה. היו מיוצגים בה: האוניברסיטה, הסוכנות, ובעלי המוצגים הנמצאים במוזיאון. קבענו אז לנסיון תקנון ממלכתי. אנחנו רוצים לחדש את הוועדה הזאת, לפי הנסיון של השנה האחרונה. אני חושב שהמוזיאון צריך להיות מוסד כמו "הבימה" כלומר, מוסד לאומי, בלתי תלוי בממשלה. אחרת, לא ייכון.

אני מקווה כי תעזרו לנו לקבל תמיכה חומרית יותר גדולה. נראה לי כי מוטב שממשלת ישראל תחן, בתנאים של היום, תקציב של 1 מיליון ל"י לשנה למוזיאון, ולא 400 אלף ל"י, בהתחשב עם תפקידו הגדול של המוזיאון למדינה ולעם. אני מקווה כי תנצלו את השפעתכם כדי לדאוג שתינתן לנו מתקציב הממשלה, תמיכה גדולה יותר, מזו שקבלנו עד עתה.

אני מודה לכם, ואסכם על דעת כולם, דומני, אם אומר שוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, המוסמכת מטעם הכנסת לשטח זה, מביעה את מלוא הערכתה לאלה אשר הקימו את המוזיאון, ותרמו ממוצם, ממונם, תמונותיהם וחפצי האמנות שלהם כדי שמוזיאון זה יקום ויהיה בעל רמה אמנותית גבוהה, וישרת את ההיסטוריה האמנותית ואת העם בישראל, וכל מי שיבוא לבקר בישראל.

יש להוסיף שנתייצב בפני שר החינוך והתרבות, לבקש שיגדיל את תקציב התמיכה במוזיאון.

מר ט. קולק:

רצוני להעמיד אתכם על כך ששר
החינוך והתרבות בקש משר האוצר
להעניק לנו סכום חד פעמי של 1,5 מיליון ל"י, שהוא הסכום
שהוצאנו עבור מכס. אין אנחנו מתכוונים לסכום זה, אלא
להגדלת התקציב השנתי.

היו"ר מ. קול:

הבינותי שהכוונה להגדלת התקציב
השנתי. 1 מיליון ל"י לשנה איננו
סכום מוגזם כלל וכלל לגבי מפעל כזה, בפרט שעוד תזרומנה
תרומות גדולות מהעולם, וצריך לדאוג לכך שגם ישראל תהיה
גורם באחזקת המוזיאון וכל אשר בתוכו.

נביע דעתנו זו בפני הממשלה, ואני
שוב מודה לכם על ההסברים שנתתם לנו.